

Neoficialus vertimas

**EUROPOS TARYBA
EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMAS
ANTRASIS SKYRIUS**

BYLA SIDABRAS IR DŽIAUTAS prieš LIETUVĄ

(Pareiškimų Nr. 55480/00 ir 59330/00)

SPRENDIMAS

STRASBŪRAS

2004 m. liepos 27 d.

Byloje Sidabras ir Džiautas prieš Lietuvą

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Antrasis Skyrius), posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

pirmininko L. LOUCAIDES,

teisėjų J.-P. COSTA,

C. BÎRSAN,

K. JUNGWIERT,

V. BUTKEVYCH,

W. THOMASSEN,

A. MULARONI,

ir *skyriaus kanclerės* S. DOLLÉ,

po svarstymų 2003 m. liepos 1 d. ir uždaruose posėdžiuose 2003 m. spalio 21 d. ir 2004 m. liepos 6 d.,

skelbia pastarąją dieną priimtą šį sprendimą:

PROCESAS

1. Bylą prieš Lietuvos Respubliką pradėjo du Lietuvos Respublikos piliečiai Juozas Sidabras ir Kęstutis Džiautas („pareiškėjai“), kurie atitinkamai 1999 m. lapkričio 29 d. ir 2000 m. liepos 5 d. pateikė pareiškimus (Nr. 55480/00 ir 59330/00) Teismui pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos („Konvencijos“) 34 straipsnį.

2. Pareiškėjams atstovavo E. Morkūnas, Šiauliuose praktikuojantis advokatas, ir V. Barkauskas, Vilniuje praktikuojantis advokatas. Lietuvos Vyriausybei („Vyriausybei“) atstovavo jos atstovai G. Švedas ir D. Jočienė.

3. Pareiškėjai teigė, kad buvo pažeisti Konvencijos 8 ir 10 straipsniai, imant juos atskirai arba kartu su 14 straipsniu, kadangi pritaikius jų atžvilgiu įstatymą „Dėl SSRS valstybės saugumo komiteto (NKVD, NKGB, MGB, KGB) vertinimo ir šios organizacijos kadrinių darbuotojų dabartinės veiklos“ pareiškėjai prarado darbą bei buvo apribotos jų įsidarbinimo galimybės.

4. Pareiškimai buvo paskirti Teismo Trečiajam Skyriui (Teismo reglamento 52 straipsnio 1 dalis). Šiame skyriuje, kaip numatyta Reglamento 26 straipsnio 1 dalyje, buvo sudaryta Kolegija bylai nagrinėti (Konvencijos 27 straipsnio 1 dalis). Teisėjas, išrinktas nuo Lietuvos, P. Kūris nusišalino nuo bylos nagrinėjimo (Reglamento 28 straipsnis). Todėl Vyriausybė paskyrė J.-P. Costa, nuo Prancūzijos išrinktą teisėją, dalyvauti vietoje jo (Konvencijos 27 straipsnio 2 dalis ir Reglamento 29 straipsnio 1 dalis).

5. 2001 m. lapkričio 1 d. Teismas pakeitė savo skyrių sudėtį (Reglamento 25 straipsnio 1 dalis). Ši byla buvo paskirta naujai sudarytam Antrajam Skyriui (Reglamento 52 straipsnio 1 dalis). Šiame skyriuje, kaip numatyta Reglamento 26 straipsnio 1 dalyje, buvo sudaryta Kolegija bylai nagrinėti (Konvencijos 27 straipsnio 1 dalis).

6. Kolegija nusprendė sujungti pareiškimų nagrinėjimą (Reglamento 42 straipsnio 1 dalis).

7. Viešas posėdis įvyko 2003 m. liepos 1 d. Žmogaus teisių rūmuose Strasbūre (Reglamento 59 straipsnio 1 dalis).

Teisme atstovavo:

(a) *atsakovei Vyriausybei*

D. JOČIENĖ, *Atstovė,*

(b) *pareiškėjams*

E. MORKŪNAS,

V. BARKAUSKAS, *Advokatai.*

Teismas iš klausė jų pasisakymus.

8. Po viešo posėdžio dėl pareiškimų priimtinumui bei pagrįstumo (Reglamento 54 straipsnis 3 dalis) 2003 m. liepos 1 d. sprendimu Teismas paskelbė pareiškimus iš dalies priimtinais.

9. Pareiškėjai ir Vyriausybė pateikė savo pozicijas dėl bylos esmės (Reglamento 59 straipsnis 1 dalis).

FAKTAI

I. BYLOS APLINKYBĖS

10. Pirmasis pareiškėjas Juozas Sidabras yra Lietuvos Respublikos pilietis, gimęs 1951 m., gyvenantis Šiauliuose. Antrasis pareiškėjas Kęstutis Džiautas yra Lietuvos Respublikos pilietis, gimęs 1962 m., gyvenantis Vilniuje.

Bylos faktai, pateikti šalių, gali būti apibendrinti kaip išdėstyta toliau.

A. Pirmasis pareiškėjas

11. 1974 m. pareiškėjas įgijo sporto trenerio kvalifikaciją Lietuvos valstybiniame kūno kultūros institute.

12. Nuo 1975 iki 1986 m. pareiškėjas buvo SSRS valstybės saugumo komiteto Lietuvos padalinio (toliau tekste – „KGB“) darbuotojas. Po Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo 1990 m. pareiškėjas įsidarbino valstybinėje mokesčių inspekcijoje mokesčių inspektoriumi.

13. 1999 m. gegužės 31 d. dvi institucijos - Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras - priėmė bendrą išvadą, kuria buvo nustatyta, kad pirmajam pareiškėjui turi būti taikomi įstatymo „Dėl SSRS valstybės saugumo komiteto (NKVD, NKGB, MGB, KGB) vertinimo ir šios organizacijos kadrinių darbuotojų dabartinės veiklos“ (toliau – Įstatymas, žr. toliau esantį skyrių „Bylai reikšminga vidaus teisė ir praktika“) 2 straipsnyje nustatyti apribojimai. Išvada patvirtino, kad pareiškėjas yra laikomas „buvusiu KGB darbuotoju“ (žr. toliau § 27). Remiantis šia išvada 1999 m. birželio 2 d. pareiškėjas buvo atleistas iš darbo valstybinėje mokesčių inspekcijoje.

14. Pirmasis pareiškėjas apskundė saugumo tarnybų išvadą administraciniame skunde nurodydamas, kad jis dirbo tik kontržvalgybiniame ir ideologiniame KGB poskyriuose ir nedalyvavo individualias teises pažeidžiančioje šios organizacijos veikloje. Todėl pareiškėjas teigė, kad jo atleidimas ir po to sekęs įsidarbinimo suvaržymas dėl Įstatymo 2 straipsnyje nustatyto apribojimo yra neteisėti.

15. 1999 m. rugsėjo 9 d. Aukštesnysis administracinis teismas nustatė, kad 1999 m. gegužės 31 d. išvada yra pagrįsta ir pirmajam pareiškėjui yra taikytini apribojimai, nustatyti Įstatymo 2 straipsnyje. Teismas nustatė, kad

pagal Įstatymą pareiškėjas yra laikomas „buvusiu KGB darbuotoju“, kadangi jis yra ėjęs vienas iš 1999 m. sausio 26 d. sąrašė numatytų pareigų.

16. 1999 m. spalio 19 d. Lietuvos apeliacinis teismas atmetė pirmojo pareiškėjo skundą. Teismas nustatė, kad pirmojo pareiškėjo užimtos pareigos nebuvo susijusios tik su kriminalinių bylų tyrimu ir dėl to Įstatymo 3 straipsnyje numatytos išimtys jam nėra taikytinos.

B. Antrasis pareiškėjas

17. Nenustatytu metu 1980-aisiais antrasis pareiškėjas įgijo teisininko kvalifikaciją Vilniaus universitete.¹

18. Nuo 1991 m. vasario 11 d. antrasis pareiškėjas dirbo prokuroru Lietuvos Respublikos generalinėje prokuratūroje, kurioje tyrė organizuoto nusikalstamumo ir korupcijos bylas.

19. 1999 m. gegužės 26 d. Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras priėmė bendrą išvadą, kuria buvo nustatyta, kad nuo 1985 iki 1991 m. antrasis pareiškėjas buvo KGB padalinio Lietuvoje darbuotojas, jis yra laikomas „buvusiu KGB darbuotoju“ ir jam taikytini Įstatymo 2 straipsnyje nustatyti apribojimai. 1999 m. gegužės 31 d. šios išvados pagrindu antrasis pareiškėjas buvo atleistas iš Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros.

20. Antrasis pareiškėjas apskundė Lietuvos Respublikos generalinę prokuratūrą ir saugumo tarnybų išvadą administraciniame skunde nurodydamas, kad nuo 1985 iki 1991 m. jis tik studijavo specialioje KGB mokykloje Maskvoje, kad 1990-1991 metais jis dirbo KGB kaip Lietuvos saugumo tarnybų informatorius ir dėl šių priežasčių jam turėjo būti taikomos Įstatymo 3 straipsnyje numatytos išimtys. Pareiškėjas teigė, kad jo atleidimas ir po to sekęs išsidarbinimo suvaržymas dėl Įstatymo 2 straipsnyje nustatyto apribojimo yra neteisėti.

21. 1999 m. rugpjūčio 6 d. Aukštesnysis administracinis teismas, patenkindamas antrojo pareiškėjo skundą, panaikino 1999 m. gegužės 26 d. išvadą ir nurodė grąžinti pareiškėją į darbą. Teismas pripažino, kad į antrojo pareiškėjo studijų KGB mokykloje nuo 1985 iki 1991 m. laiką taikant Įstatymą neturi būti atsižvelgiama, taip pat kad antrasis pareiškėjas dirbo KGB penkis mėnesius 1990-1991 metais, ir kad jo užimtos pareigos KGB nebuvo susijusios su politinių bylų tyrimu. Be to, bet koku atveju, jis buvo slaptas Lietuvos valdžios institucijų informatorius. Teismas nusprendė, kad pareiškėjui turi būti taikomos Įstatymo 3 straipsnyje numatytos išimtys ir kad jo atleidimas buvo neteisėtas.

22. Saugumo tarnybų apeliacinio skundo pagrindu, 1999 m. spalio 25 d. Lietuvos apeliacinis teismas panaikino 1999 m. rugpjūčio 6 d. sprendimą. Apeliacinis teismas pripažino, kad nors pirmosios instancijos teismas

² Byloje nėra duomenų apie tai, kad K. Džiautas mokėsi Vilniaus universitete. K. Džiautas 1985-1990 metais mokėsi KGB aukštojoje F. Dzeržinskio mokykloje (*Rengėjų pastaba*).

tinkamai nustatė, kad antrasis pareiškėjas dirbo KGB tik penkis mėnesius, bet nebuvo nustatyta, kad jis ten dirbo kaip slaptas Lietuvos valdžios institucijų informatorius, todėl Įstatymo 3 straipsnyje numatytos išimtys negali būti taikomos.

23. Antrasis pareiškėjas pateikė kasacinį skundą. 2000 m. sausio 28 d. nutartimi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas priėmė skundą. Tačiau galutine 2000 m. balandžio 20 d. nutartimi Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atsisakė nagrinėti skundą dėl jo neteisingumo ir nutraukė kasacinį procesą.

II. BYLAI REIKŠMINGA TEISĖ IR PRAKTIKA

24. 1998 m. liepos 16 d. Seimas priėmė įstatymą „Dėl SSRS valstybės saugumo komiteto (NKVD, NKGB, MGB, KGB) vertinimo ir šios organizacijos kadrinių darbuotojų dabartinės veiklos“, kuri nustatyta tvarka paskelbė Respublikos Prezidentas. Įstatyme numatyta:

„1 straipsnis. SSRS valstybės saugumo komiteto pripažinimas nusikalstama organizacija

SSRS valstybės saugumo komitetas (NKVD, NKGB, MGB, KGB - toliau VSK) pripažįstamas nusikalstama organizacija, vykdžiusia karo nusikaltimus, genocidą, represijas, terorą ir politinį persekiojimą SSRS okupuotoje Lietuvos Respublikoje.

2 straipsnis. VSK kadrinių darbuotojų dabartinės veiklos apribojimais

Buvę VSK kadriniai darbuotojai nuo šio įstatymo įsigaliojimo 10 metų negali dirbti Lietuvos Respublikoje valstybės pareigūnais arba tarnautojais valstybės valdžios ir valdymo, savivaldos, krašto apsaugos institucijose, Valstybės saugumo departamente, policijoje, prokuratūroje, teismuose, diplomatinėje tarnyboje, muitinėje, Valstybės kontrolėje ir kitose kontrolę bei priežiūrą vykdančiose valstybės institucijose, advokatais ir notarais, bankuose ir kitose kredito įstaigose, strateginiuose ūkio objektuose, saugos tarnybose (struktūrose), kitose tarnybose (struktūrose), teikiančiose detektyvų paslaugas, ryšių sistemoje, švietimo įstaigose pedagogais, auklėtojais ir šių įstaigų vadovais, taip pat negali dirbti darbo (eiti pareigų), susijusio su ginklo turėjimu.

3 straipsnis. Apribojimų netaikymo atvejai

1. Šio įstatymo 2 straipsnyje nustatyti apribojimai netaikomi tiems buvusiems VSK kadriniams darbuotojams, kurie, dirbdami VSK, tyrė tik kriminalines bylas ir ne vėliau kaip kitą dieną po 1990 m. kovo 11 d. nutraukė savo darbą VSK.

2. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras ir Valstybės saugumo departamentas gali priimti bendrą motyvuotą teikimą, rekomenduojantį, kad buvusiems VSK kadriniams darbuotojams, kurie per 3 mėnesius nuo šio įstatymo įsigaliojimo dienos užsiregistravo Valstybės saugumo departamente ir atskleidė ... visas žinias apie savo buvusį darbą VSK ir dabartinius ryšius su buvusiais VSK darbuotojais bei agentais, nebūtų taikomi šio įstatymo nustatyti apribojimai. Sprendimą tuo klausimu priima Respublikos Prezidento sudaroma trijų asmenų komisija. Į komisiją negali būti skiriami Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro bei Valstybės saugumo departamento darbuotojai. Šios komisijos veiklos nuostatus tvirtina Respublikos Prezidentas.

4 straipsnis. Įstatymo įgyvendinimo tvarka

Šio įstatymo įgyvendinimo tvarką nustato [specialus įstatymas].

5 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas

Šis įstatymas įsigalioja nuo 1999 m. sausio 1 d.“

25. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimą dėl Įstatymo atitikimo Konstitucijai (žr. toliau), 1999 m. gegužės 5 d. Įstatymo 3 straipsnis buvo pakeistas, numatant galimybę rekomenduoti netaikyti 2 straipsnyje nustatytų apribojimų ir tiems asmenims, kurie dirbo KGB po 1990 m. kovo 11 d.

26. 1998 m. liepos 16 d. buvo priimtas specialus Įstatymo įgyvendinimo įstatymas, kuris įgaliojo Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos centrą ir Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentą priimti išvadą dėl asmens priklausymo „buvusiems KGB kadriniams darbuotojams“ Įstatymo požiūriu.

27. 1999 m. sausio 26 d. Vyriausybė patvirtino Lietuvos teritorijoje veikusios KGB pareigybių ir padalinių, kuriuose dirbė ar ėję nurodytas pareigas asmenys pagal Įstatymą laikomi „buvusiais KGB kadriniais darbuotojais“ („buvusiais KGB darbuotojais“), sąrašą. Šį sąrašą sudaro 395 pareigybės.

28. 1999 m. kovo 4 d. Konstitucinis Teismas išnagrinėjo Įstatymo atitikimo Konstitucijai klausimą. Konstitucinis Teismas nurodė, kad Įstatymas buvo priimtas, siekiant įgyvendinti „apsivalymo priemones“ buvusių SSRS slaptųjų tarnybų pareigūnų, kurie, tikėtina, stokojo lojalumo Lietuvos valstybei, atžvilgiu. Konstitucinis Teismas nustatė, kad draudimas buvusiems KGB agentams dirbti valstybės tarnyboje atitinka Konstituciją. Konstitucinis Teismas taip pat nustatė, kad įstatyminis draudimas buvusiems KGB darbuotojams dirbti ir tam tikrose privataus sektoriaus srityse yra suderinamas su konstituciniu laisvės pasirinkti darbą principu, kadangi valstybė, įgyvendindama savo priedermę užtikrinti nacionalinį saugumą, tinkamą švietimo bei finansų sistemų funkcionavimą, turi teisę nustatyti specialius reikalavimus siekiantiems įsidarbinti svarbiausiose ūkio srityse. Be to, Konstitucinis Teismas nurodė, jog Įstatymo nustatyti apribojimai nenumato baudžiamosios atsakomybės buvusiems KGB agentams.

29. Nors Įstatymas specialiai nenumato teisės skusti teismui saugumo tarnybų išvadą, vidaus teismai nustatė, kad atleidimas pagal šią išvadą iš darbo valstybės tarnyboje gali būti skundžiamas administraciniam teismui (numatyta ir apeliacijos teisė) remiantis bendra tvarka, reguliuojančia darbo ginčus bei tariamus valstybinių institucijų padarytus asmens teisių pažeidimus, pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 4, 7, 8, 26, 49, 50, 59, 63 ir 64 straipsnius, Civilinio kodekso 222 straipsnį ir Civilinio proceso kodekso 336 straipsnį (ginčijamų veiksmų metu galiojanti įstatymų redakcija).

III. TARPTAUTINĖS TEISĖS IR TAM TIKRŲ NACIONALINIŲ TEISĖS SISTEMŲ NUOSTATOS DĖL ĮSIDARBINIMO APRIBOJIMO POLITINIAIS PAGRINDAIS

30. Daugelis postkomunistinių valstybių nustatė apribojimus, siekdamos tikrinti buvusių saugumo agentų arba asmenų, aktyviai dalyvavusių buvusių režimų veikloje, įsidarbinimą. Tarptautinės žmogaus teisių apsaugos institucijos neigiamai vertindavo tokių aktų aiškumo ir proporcingumo stoką, pripažindamos tokias taisykles diskriminacija politinių pažiūrų pagrindu įsidarbinimo arba profesinės veiklos srityse (žr. toliau). Teisė pateikti apeliacinį skundą teismui laikytina svarbiu saugikliu, tačiau savaime nėra pakankama pašalinti teisės aktų trūkumus.

31. Europos socialinės chartijos 1 straipsnio 2 dalyje numatyta:

„Siekdamos užtikrinti, kad būtų veiksmingai įgyvendinta teisė į darbą, Šalys įsipareigoja:

...

2) veiksmingai ginti darbuotojo teisę savo laisvai pasirinktu darbu užsidirbti pragyvenimą.“

Nuostatą, pažodžiui perkeltą į 1996 m. pataisytą Chartiją (Lietuvos atžvilgiu įsigaliojo 2001 m. rugpjūčio 1 d.), Europos socialinių teisių komitetas (ESTK) nuosekliai aiškino kaip nustatančią teisę nebūti diskriminuojamam įsidarbinant. Diskriminacijos draudimo garantija yra įtvirtinta pataisytosios Chartijos E straipsnyje:

„Naudojimasis šioje Chartijoje įtvirtintomis teisėmis yra garantuojamas nediskriminuojant dėl rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos, politinių ar kitokių įsitikinimų, nacionalinės ar socialinės kilmės, sveikatos būklės, priklausymo nacionalinei mažumai, gimimo ar kitokios padėties.“

Valstybės tarnautojų atleidimas iš darbo dėl jų dalyvavimo totalitarinių režimų veikloje buvo vertintas atsižvelgiant į minėtas nuostatas bent jau Vokietijos atžvilgiu. Neseniai priimtose išvadose dėl padėties Vokietijoje atitikimo 1 straipsnio 2 daliai (publikuota 2002 m. lapkritį) ESTK nagrinėjo Suvienijimo sutarties nuostatas, kurios suteikia teisę atleisti valstybės tarnautojus iš darbo dėl bendradarbiavimo su Vokietijos Demokratinės Respublikos saugumo institucijomis. Komitetas nustatė, kad Vokietija nesilaiko savo įsipareigojimų dėl šių priežasčių:

„Komitetas pastebi, kad trūksta aiškaus funkcijų apibrėžimo, kurias atlikti asmenims gali būti uždrausta, atsisakymo įdarbinti arba atleidimo forma, dėl ankstesnės politinės veiklos arba bendradarbiavimo su buvusios VDR saugumo institucijomis.“

Komitetas nagrinėjo šių nuostatų atitikimą Chartijos 31 straipsniui. Pagal šią nuostatą, Chartijoje numatytos teisės apribojimas yra leidžiamas, jei jis yra numatytas įstatymo, yra būtinas demokratinėje visuomenėje ir juo siekiama vieno iš straipsnyje numatytų tikslų. Nors ir pripažįstant, kad 31

straipsnio požiūriu yra užtikrintas įstatyminis reglamentavimas, o nuostatomis yra siekiama teisėto tikslo užtikrinti valstybės saugumą. Komitetas nustatė, kad 31 straipsnio požiūriu jos nebuvo būtinos, nes nebuvo taikomos išimtinai tik teisėtvarkos bei valstybės saugumo srityse ar susijusių su jomis funkcijų vykdymo atžvilgiu.

2004 m. gegužės 28 d. ESTK priėmė išvadas dėl pataisytosios Chartijos įgyvendinimo Lietuvoje, kurios vėliau bus viešai paskelbtos.

32. Tarptautinė darbo organizacija (TDO) yra taip pat priėmusi daug bylų reikšmingų tarptautinių dokumentų. Labiausiai susijusi yra 1958 m. TDO Konvencija Nr. 111 dėl diskriminacijos (darbo ir profesinės veiklos srityje). 1996-ųjų metų bendroje apžvalgoje Konvencijų ir rekomendacijų taikymo ekspertų komitetas (KRTEK) iš naujo pateikė Konvencijos Nr. 111 aiškinimą, remdamasis nacionalinės teisės pavyzdžiais. Vokietijos atžvilgiu KRTEK nuomonė buvo tokia (§ 196):

„Komitetas nepritaria argumentacijai, kad tais atvejais, kai asmenys buvo kaltinami vykdę politinę veiklą buvusioje Vokietijos Demokratinėje Respublikoje, kuo labiau jie atlikdami tam tikras funkcijas save sutapatindavo su neteisėtu režimu, tuo daugiau jie buvo kaltinami, ir tuo mažiau yra pagrįsta tokių asmenų teisė eiti pareigas dabartinėje valdžioje.“

Tačiau neseniai Komitetas teigiamai įvertino proporcingumo principo laikymąsi Vokietijos teismuose sprendžiant bylas dėl valstybės tarnautojų atleidimo (žr. 2000 m. individualių pastabų dėl padėties Vokietijoje atitikimo Konvencijai Nr. 111, § 3).

1996 m. apžvalgoje palyginamos kelių Europos valstybių nacionalinės nuostatos.

Pagal Bulgarijos 1992 m. įstatymo dėl Bankų ir kredito įstaigų 9 skyriaus apibendrinančias nuostatas asmenims, atitinkamai bendradarbiavusiems su buvusiu režimu, uždrausta dirbti bankuose. 1992 m. Bulgarijos Konstitucinis Teismas nustatė, kad šios nuostatos pažeidžia Konstituciją bei TDO Konvenciją Nr. 111.

1991 m. buvusioje Čekoslovakijoje buvo priimtas taip vadinamas Liustracijos įstatymas, apribojantis asmenų, įvairiai bendradarbiavusių su buvusiu režimu, įsidarbinimą valstybės tarnyboje bei tam tikrose privataus sektoriaus srityse. 1996 m. Slovakijos Konstitucinis Teismas nustatė, kad šis įstatymas prieštarauja Konstitucijai ir yra nesuderinamas su Konvencija Nr. 111. Nepaisant to, šis įstatymas vis dar galioja Čekijos Respublikoje, todėl KRTEK ragino Čekijos valdžios institucijas tinkamai atsižvelgti į proporcingumo principą taikant įstatymą.

Latvijos 2000 m. Valstybės tarnybos įstatymas bei 1999 m. Policijos įstatymas draudžia įsidarbinti asmenims, kurie dirbo Sovietų Sąjungos saugumo tarnybose arba joms. 2003 m. KRTEK dėl šių teisės aktų pareiškė susirūpinimą:

„6. Komitetas primena, kad politinio pobūdžio reikalavimai gali būti nustatyti konkrečioms pareigoms, tačiau, siekiant užtikrinti atitikimą Konvencijai, jie turi būti

būdingi tik konkrečioms pareigoms ir proporcingi darbo reikalavimams. Komitetas pažymi, kad pirmiau minėtas apribojimas yra plačiai taikomas, t.y. visai valstybės tarnybai bei policijai, o ne konkrečioms pareigoms, funkcijoms ar užduotims. Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad šios nuostatos negali būti laikomos pateisinamu konkrečaus darbo apribojimu dėl jam keliamų būdingų reikalavimų, kaip yra numatyta Konvencijos 1 straipsnio 2 dalyje. Komitetas primena, jog 4 straipsnio požiūriu priemonės nėra diskriminacinės, jei jos taikomos asmeniui pagrįstai įtariant arba turint įrodymų, kad jis/ji vykdė prieš valstybės saugumą nukreiptą veiklą. Pagal Konvencijos 4 straipsnį diskriminacijos pagrindu yra ir priemonės, kurių imtasi dėl priklausymo tam tikrai grupei ar bendruomenei. Komitetas pažymi, jog tais atvejais, kai asmenys yra pagrįstai įtariamai dalyvavę prieš valstybės saugumą nukreiptoje veikloje, remiantis nustatyta tvarka jie turi turėti teisę paduoti apeliacinį skundą kompetentingai institucijai.

7. Remdamasis šia argumentacija Komitetas teigia, kad draudimai pretenduoti į bet kokias pareigas valstybės tarnyboje ar policijoje nėra pakankamai apibrėžti ir aiškūs siekiant užtikrinti diskriminacijos dėl politinių įsitikinimų draudimą įsidarbinant...”

TEISĖ

I. DĖL KONVENCIJOS 8 STRAIPSNIO, IMANT ATSKIRAI IR KARTU SU 14 STRAIPSNIU, PAŽEIDIMO

33. Pareiškėjai teigė, jog Įstatymo 2 straipsnyje nustatytas draudimas jiems dirbti įvairiose privataus sektoriaus srityse pažeidė Konvencijos 8 straipsnį, imant atskirai ir kartu su 14 straipsniu.

Konvencijos 8 straipsnis nustato:

“1. Kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir šeimos gyvenimo slaptumas.

2. Valstybės institucijos neturi teisės apriboti naudojimosi šiomis teisėmis, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, visuomenės apsaugos ar šalies ekonominės gerovės interesams siekiant užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat būtina žmonių sveikatai ar moralei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.”

14 straipsnis nustato:

“Naudojimasis šioje Konvencijoje pripažintomis teisėmis ir laisvėmis yra užtikrinamas be jokios diskriminacijos dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, kalbos, religijos, politinių ar kitokių pažiūrų, tautinės ar socialinės kilmės, priklausymo tautinei mažumai, nuosavybės, gimimo ar kitais pagrindais.”

34. Vyriausybė teigė, jog šioje byloje Konvencijos 8 straipsnis netaikytinas, kadangi jis negarantuoja teisės išsaugoti darbo vietą ar profesijos laisvės. Toliau Vyriausybė teigė, jog Įstatymo taikymas pareiškėjams bet kuriuo atveju buvo būtinas demokratinėje visuomenėje siekiant teisėto tikslo – užtikrinti valstybės saugumą. Vyriausybės nuomone, Įstatymas nustato pagrįstą apsaugos priemonę, kuri yra skirta užkirsti kelią buvusiems užsienio valstybių saugumo tarnybų darbuotojams įsidarbinti ne tik valstybės institucijose, tačiau ir kitose valstybės saugumui svarbiose veiklos srityse. Įstatymas nenustatė kolektyvinės atsakomybės visiems be išimties buvusiems KGB darbuotojams. Įstatyme numatytos individualios įsidarbinimo galimybių apribojimo priemonės, nustatant, jog turi būti patvirtintas buvusių KGB darbuotojų pareigybių sąrašas, taip užtikrinant Įstatymo 2 straipsnio apribojimų taikymą (žr. § 27). Faktas, kad pareiškėjams nebuvo pritaikytos 3 straipsnyje numatytos išimtys, rodo, jog buvo pagrįstų abejonių dėl pareiškėjų lojalumo Lietuvos valstybei. Atsižvelgiant į tai, jog Įstatymas buvo taikomas ne visiems buvusiems KGB darbuotojams, Konvencijos 14 straipsnis netaikytinas. Taigi Konvencijos 8 straipsnis, imant atskirai ar kartu su 14 straipsniu, nebuvo pažeistas.

35. Pareiškėjai ginčijo Vyriausybės nuomonę. Jie skundėsi, jog dėl buvusios tarnybos KGB jiems atimta galimybė įsidarbinti įvairiose

privataus sektoriaus srityse iki 2009 m. Pareiškėjai teigė, jog pagal Įstatymą jie neturėjo galimybės įrodinėti savo lojalumą valstybei ir, remiantis Įstatymo 3 straipsniu, išvengti apribojimų taikymo. Pirmasis pareiškėjas pabrėžė, jog jis išėjo iš KGB 1986 m., o antrasis – 1990 m., t.y. atitinkamai prieš 13 ir 9 metus iki Įstatymo įsigaliojimo. Be to, pirmasis pareiškėjas tvirtino, jog vėliau jis aktyviai dalyvavo remiant Lietuvos Nepriklausomybę. Antrasis pareiškėjas savo ruožtu teigė, jog jis, kaip prokuroras, buvo apdovanotas už darbą, tiriant įvairius nusikaltimus, taip pat ir nusikaltimus prieš valstybę. Vis dėlto nė vieno iš šių faktų netyrė vidaus teismai, kurie taikė jų tolesnio įsidarbinimo apribojimus vien dėl jų buvusios tarnybos KGB. Galiausiai pareiškėjai teigė, jog negatyvus viešumas priėmus „KGB Įstatymą“ ir pritaikius jį pareiškėjams sukėlė jiems nuolatinių sunkumų dėl jų praeities.

1. Skundai

36. Teismas pažymi, jog pareiškėjų skundai šioje pareiškimo dalyje nesusiję su jų atleidimu atitinkamai iš mokesčių inspektorius ir prokuroro pareigų. Be to, ši pareiškimo dalis nesusijusi su draudimu jiems įsidarbinti valstybės tarnyboje. Pareiškėjų skundai dėl 8 straipsnio atskirai ir kartu su 14 straipsniu yra susiję tik su draudimu jiems iki 2009 m. įsidarbinti įvairiose privataus sektoriaus srityse. Šis Įstatymo 2 straipsnyje nustatytas draudimas, veikiantis nuo 1999 m., taikomas šiai privataus sektoriaus veiklai: „advokatų ir notarų, bankuose ir kitose kredito įstaigose, strateginiuose ūkio objektuose, saugos tarnybose (struktūrose), kitose tarnybose (struktūrose), teikiančiose detektyvų paslaugas, ryšių sistemoje, švietimo įstaigose pedagogų, auklėtojų ir šių įstaigų vadovų [veiklai], taip pat (...) darbui (...), susijusiam su ginklo turėjimu.“

37. Šioje pareiškimo dalyje pareiškėjai skundžiasi, jog apribojimai įsidarbinti jiems buvo pritaikyti todėl, kad jie yra buvę KGB darbuotojai. Jie iš esmės teigia šiuo požiūriu esant diskriminaciją. Todėl Teismas pirmiausia nagrinės jų skundus dėl Konvencijos 14 straipsnio, imant kartu su 8 straipsniu, ir toliau nagrinės skundus atskirai dėl 8 straipsnio.

2. 14 straipsnio taikymas

38. Teismas primena, jog Konvencijos 14 straipsnis užtikrina, jog asmenims naudojantis Konvencijos garantuojamomis teisėmis su jais nebus nepagrįstai skirtingai elgiamasi panašiose situacijose. Šis straipsnis netaikomas atskirai, kadangi yra veiksmingas tik kartu su kitomis Konvencijos ir jos protokolų nuostatų užtikrintomis teisėmis ir laisvėmis. Tačiau 14 straipsnio taikymas nesuponuoja minėtų materialinių nuostatų pažeidimo, taigi šiuo požiūriu jis yra savarankiškas. 14 straipsnis gali būti taikomas, tik jei bylos faktai patenka į kitų materialinių nuostatų veikimo

sferą (žr. *mutatis mutandis*, *Inze v. Austria*, 1987-10-28, Series A no. 126, § 36).

39. Taigi tam, kad nuspręstų, ar šioje byloje taikytinas 14 straipsnis, Teismas pirmiausia nustatys, ar buvo skirtingai elgiamasi su pareiškėjais, ir jei taip, ar bylos faktai patenka į Konvencijos 8 straipsnio taikymo sritį.

(a) Dėl skirtingo elgesio

40. Kadangi ne visi buvę KGB darbuotojai patyrė Įstatymo nustatytus apribojimus, Vyriausybė mano, jog faktas apie pareiškėjų buvusią tarnybą KGB negali pagrįsti skundo pagal 14 straipsnį. Vyriausybė teigė, jog Įstatymo priėmimas ir jame numatytų įsidarbinimo apribojimų taikymas pareiškėjams buvo pagrįstas lojalumo valstybei stoka. Teismas pastebi, jog Įstatymas neapribojo įsidarbinimo galimybių visiems buvusiems Sovietų saugumo tarnybų bendradarbiams. Pirma, tik asmenys, kurie dirbo pareigose, išvardintose 1999 m. sausio 26 d. sąrašė, laikomi „buvusiais KGB darbuotojais“ (žr. § 27). Antra, net ir pastarieji asmenys galėjo pasinaudoti Įstatymo 3 straipsnyje numatyta išimtimi, jeigu tarnybos KGB metu jie tyrė tik baudžiamąsias, o ne politines bylas (žr. § 24). Trečia, jiems buvo suteikta galimybė per tris mėnesius nuo Įstatymo įsigaliojimo 1999 m. sausio 1 d. prašyti specialios Prezidento sudaromos komisijos, kad ši savo kompetencijos ribose nuspręstų netaikyti numatytų apribojimų (žr. § 24). Galiausiai ginčijami vidaus teisiniai procesai šioje byloje parodo, jog teismai atsižvelgė į tai, ar pareiškėjai buvo Lietuvos valdžios institucijų informatoriai tuoj po Nepriklausomybės paskelbimo 1990 metais, kaip į galimą sąlygą netaikyti jiems numatytų įsidarbinimo apribojimų (žr. § 22).

41. Vis dėlto išlieka faktas, jog Lietuvoje su pareiškėjais buvo elgiamasi kitaip nei su kitais asmenimis, kurie nedirbo KGB ir kuriems dėl to nebuvo taikyti apribojimai pasirinkti profesinę veiklą. Be to, atsižvelgiant į Vyriausybės argumentą, jog Įstatymo tikslas buvo reglamentuoti asmenų įsidarbinimo galimybes jų lojalumo ar lojalumo stokos valstybei pagrindais, šiuo požiūriu su pareiškėjais taip pat buvo elgiamasi skirtingai nei su kitais asmenimis. Teismo manymu, šis palyginimas yra tinkama priežastis taikyti 14 straipsnį.

(b) Dėl 8 straipsnio taikymo

42. Belieka nustatyti, ar tai, kad pagal Įstatymo 2 straipsnį pareiškėjai negalėjo įsidarbinti įvairiose privataus sektoriaus srityse, pažeidė jų „privatų gyvenimą“ Konvencijos 8 straipsnio požiūriu.

43. Teismas daug kartų yra nurodęs, jog „privatus gyvenimas“ yra plati sąvoka, kurią sunku tiksliai apibrėžti (žr. *Peck v. the United Kingdom*, no. 44647/98, § 57). Vis dėlto Teismas pastebėjo, jog 8 straipsnis saugo

moralinį ir fizinį asmens vientisumą (žr. *X and Y v. the Netherlands*, 1985-03-26, Series A no. 91, §§ 22-27), apimant teisę į privatų gyvenimą be nepageidaujamo dėmesio. Konvencijos 8 straipsnis taip pat užtikrina asmeniui aplinką, kurioje jis ar ji gali laisvai ugdyti savo asmenybę (žr. *Brüggeman and Scheuten v. Germany*, no. 6959/75, 1977-0712 Commission's report, Decisions and Reports (DR) 10, p. 115, § 55).

44. Aiškindamas „privataus gyvenimo“ sąvoką Teismas byloje *Niemietz prieš Vokietiją* nurodė (1992-12-16, Series A no. 251-B, § 29):

„Būtų per siaura sąvoką apibrėžti kaip „artimiausią aplinką“, kurioje individas gali gyventi taip, kaip jis to nori, ir iš jos [sąvokos] išskirti visą išorinį pasaulį, kurio ši aplinka neapima. Į pagarbą privačiam gyvenimui tam tikra apimtimi įeina ir teisė sukurti bei vystyti santykius su kitais žmonėmis. Akivaizdu, nėra tikslinga aiškinti „privataus gyvenimo“ sąvoką kaip neapimančią profesinės ar komercinės veiklos, kadangi galiausiai ji yra darbinės veiklos, kurioje dauguma žmonių turi svarbią, jei ne didžiausią galimybę, plėtoti santykius su išoriniu pasauliu, dalis. Šis požiūris pagrįstas tuo, jog ... ne visuomet įmanoma aiškiai atskirti, kuri asmens veikla sudaro jo profesinio ar verslo gyvenimo dalį, o kuri ne. Taigi ypač tuomet, kai asmuo yra liberalios profesijos atstovas, jo veikla gali būti neatskiriama jo gyvenimo dalis iki tokio lygio, kai tampa neįmanoma suvokti, kurioje aplinkoje asmuo veikia konkrečiu momentu.

45. Byloje *Smirnova prieš Rusiją* Teismas sprendė klausimą dėl valdžios institucijų veiksmų, t.y. vidaus paso paėmimo, poveikio pareiškėjos „privačiam gyvenimui“, nepaisant to, kad pareiškėja nesiskundė dėl to, kad paso atėmimas buvo kišimasis į jos privatų gyvenimą. Teismas nusprendė, jog paso paėmimas savaime sukėlė kasdienių nepatogumų, kadangi pareiškėjai paso reikėjo tokiems įprastiems veiksams kaip valiutos keitimas ar traukinio bilietų įsigijimas. Taip pat pabrėžta, jog paso reikėjo ir svarbesniems poreikiams, pavyzdžiui, įsidarbinti ar gydytis. Teismas apibendrindamas nurodė, jog paso paėmimas *Smirnovos* byloje reiškė besitęsiantį kišimąsi į pareiškėjos „privatų gyvenimą“ (nos. 46133/99 and 48183/99, §§ 96-97, ECHR 2003).

46. Teismas taip pat nurodė, jog teisė pretenduoti į valstybės tarnybą savaime nėra pagrindas skųstis pagal Konvenciją (žr. *Glaserapp and Kosiek v. Germany*, 1986-08-28 (Series A nos. 104, § 49, and 105, § 35); šis principas taip pat pakartotas ir byloje *Vogt v. Germany*, 1995-09-26 (Series A no. 323, §§ 43-44). *Thlimmenos prieš Graikiją* bylos, kurioje pareiškėjui buvo atsakyta jį įtraukti į atestuotų buhalterių sąrašą dėl teistumo, 2001 m. kovo 29 d. sprendime ([GC], no. 34369/97, ECHR 2000-IV) Teismas taip pat nurodė, jog Konvencija negarantuoja profesijos laisvės (no. 34369/97, § 41, ECHR 2000-IV).

47. Vis dėlto Teismas, atsižvelgdamas į demokratinėse valstybėse vyraujančias sampratas, mano, jog plataus pobūdžio draudimas įsidarbinti privačiame sektoriuje veikia „privatų gyvenimą“. Šiuo požiūriu Teismas teikia ypatingos reikšmės Europos socialinės chartijos 1 straipsnio 2 dalies tekstui ir jo aiškinimui, kurį pateikė Europos socialinių teisių komitetas (žr. § 31), taip pat TDO priimtiems dokumentams (žr. § 32). Teismas primena,

jog socialinės ir ekonominės teisės nėra griežtai atskirtos nuo Konvencijos reglamentuojamų teisių (žr. *Airey v. Ireland*, 1979-10-09, Series A no. 32, § 26).

48. Pereidamas prie šios bylos faktų Teismas pabrėžia, jog pareiškėjams taikant Įstatymo 2 straipsnį jiems nuo 1999 m. iki 2009 m. uždrausta įsidarbinti pagal jų turimą profesiją įvairiose privataus sektoriaus srityse, kadangi jie yra „buvę KGB darbuotojai“ (žr. § 27). Pažymėtina, kad minėtu draudimu pareiškėjams nebuvo apribotos galimybės užsiimti tam tikra kita profesine veikla. Tačiau draudimas turėjo žymios įtakos pareiškėjų galimybei plėtoti santykius su išoriniu pasauliu ir sudarė rimtų kliūčių užsidirbti pragyvenimui, o tai akivaizdžiai darė įtaką ir jų asmeniniam gyvenimui.

49. Teismas taip pat pabrėžia pareiškėjų argumentus, jog dėl „KGB Įstatymo“ sukulto viešumo jie patyrė nuolatinių sunkumų dėl savo praeities. Teismas pripažįsta, jog pareiškėjai ir toliau kenčia dėl „buvusių KGB darbuotojų“ statuso, ir šis faktas gali savaimė būti laikomas kliūtimi užmegzti ryšius (darbo santykius ar kt.) su išoriniu pasauliu, o tokia situacija neabejotinai turi įtakos daugiau nei vien jų reputacijai; ji taip pat turi įtakos ir jų „privačiam gyvenimui“. Teismas mano, jog skundams dėl reputacijos praradimo 8 straipsnis netaikytinas, kuomet reputacijos praradimas yra numatoma asmens elgesio pasekmė, pavyzdžiui, nusikaltimo padarymo pasekmė. Be to, galima pagrįstai manyti, jog laikotarpiu nuo buvusios Sovietų Sąjungos žlugimo (ir vėliau vykusių politinių pokyčių Lietuvoje) iki ginčijamo Įstatymo įsigaliojimo 1999 m. pareiškėjai negalėjo numatyti jų tarnybos KGB pasekmių. Bet kuriuo atveju šioje byloje pareiškėjai siekia daugiau nei apginti savo gerą vardą. Visuomenės akyse jie yra paženklinėti dėl jų praeities sąsajų su represiniu režimu. Taigi dėl to ir dėl plataus įsidarbinimo apribojimų, kuriuos turi patirti pareiškėjai, pobūdžio Teismas mano, jog sprendžiant, ar skundžiami faktai patenka į Konvencijos 8 straipsnio taikymo sritį, kaip svarbus faktorius turėtų būti vertinama galima žala įprastam privačiam gyvenimui.

50. Teismas, atsižvelgdamas į minėtas aplinkybes, mano, jog ginčijamas draudimas turėjo žymios įtakos pareiškėjų galimybei užsiimti profesine veikla ir taip buvo paveikta jų teisė į „privataus gyvenimo gerbimą“ Konvencijos 8 straipsnio požiūriu. Iš to matyti, jog pagal šios bylos aplinkybes Konvencijos 14 straipsnis yra taikytinas, imant kartu su 8 straipsniu.

3. Dėl atitikimo 14 straipsniui

51. Remiantis Teismo praktika, skirtingas elgesys diskriminuoja, jei jis nėra „objektyviai ir pagrįstai pateisintas“, t.y. jei juo nesiekama „teisėto tikslo“ arba jei „pritaikytos priemonės nėra proporcingos siekiamam tikslui“ (žr. minėtą *Inze* bylos sprendimą, § 41).

52. Teismas mano, jog iš esmės valstybės gali turėti teisėtą interesą reglamentuoti priėmimo į valstybės tarnybą ir įsidarbinimo privačiame sektoriuje sąlygas. Šiuo požiūriu Teismas primena, jog Konvencija negarantuoja profesijos laisvės (žr. *mutatis mutandis*, *Vogt v. Germany*, 1995-09-26, Series A no. 323, § 43; taip pat žr. cituotą *Thlimmenos* bylos sprendimą, *ibid*). *Volkmer* ir *Petersen* sprendimuose prieš Vokietiją Teismas nusprendė, jog Konvencijos 10 straipsnio požiūriu demokratinė valstybė turėjo teisėtą interesą reikalauti valstybės tarnautojų lojalumo visuomenėje reikšmingiems konstituciniams principams (nos. 39799/98 and 39793/98, 2001-11-22).

53. Teismas pažymi 1999 m. kovo 4 d. LR Konstitucinio Teismo nutarimą, kuriame pasakyta, jog Įstatymas, ribojantis buvusių KGB darbuotojų įsidarbinimo galimybes, skirtas užtikrinti tinkamą nacionalinio saugumo ir švietimo bei finansų sistemų funkcionavimą (žr. § 28). Atsakovė vyriausybė, pateisindama šį draudimą, teigė, jog priežastis Įstatymu nustatyti įsidarbinimo apribojimus buvo ne pareiškėjų praeitis KGB, tačiau jų lojalumo valstybei stoka, kurią įrodo jų buvusi tarnyba KGB.

54. Šiuo požiūriu Teismas privalo atsižvelgti į Lietuvos patirtį Sovietų valdymo, pasibaigusio Nepriklausomybės paskelbimu 1990 m., laikotarpiu. Pareiškėjai neginčijo, jog KGB veikla prieštaravo LR Konstitucijoje ar Konvencijoje įtvirtintiems principams. Lietuva siekė išvengti savo praeities klaidų, atkurdamą valstybę, paremtą *inter alia* įsitikinimu, jog ji turi būti save galinti apginti demokratinė valstybė. Pažymėtina, jog tvarka, panaši į 1999 m. Įstatyme nustatytąją, numatanti įsidarbinimo apribojimus buvusiems saugumo pareigūnams ar aktyviems buvusio režimo bendradarbiams, buvo įtvirtinta ir daugelyje Susitariančių Valstybių, kurios sėkmingai susikūrė po totalitarinio režimo žlugimo (žr. §§ 30 – 32).

55. Atsižvelgdamas į tai, kas pirmiau išdėstyta, Teismas mano, jog pareiškėjų įsidarbinimo galimybių apribojimu, kuris sąlygojo skirtingą nei su kitais asmenimis elgesį, buvo siekiama teisėtų nacionalinio saugumo, viešosios tvarkos, ekonominės šalies gerovės ir kitų asmenų teisių ir laisvių apsaugos tikslų (žr. *mutatis mutandis*, *Rekvényi v. Hungary*, [GC], no. 25390/94, § 41, ECHR 1999-III).

56. Blika nustatyti, ar ginčijamas skirtingas elgesys buvo proporcinga priemonė. Esminis pareiškėjų argumentas Teisme buvo tas, jog nei Įstatymas, nei jų bylų nagrinėjimo vidaus teismuose procesai nevertino jų lojalumo Lietuvos valstybei. Jie įrodinėjo, jog ginčijami apribojimai buvo taikomi abstrakčiai ir jog jie [pareiškėjai] buvo nubausti vien dėl jų buvusios tarnybos KGB, visai neatsižvelgiant į jų bylų ypatybes. Vis dėlto Teismas dėl toliau išdėstytų priežasčių nemano esant būtina atsakyti į klausimą, ar pareiškėjams buvo suteikta galimybė įrodyti savo lojalumą valstybei ir ar iš tiesų buvo įrodyta jų lojalumo stoka.

57. Netgi teigiant, kad jų lojalumo stoka neginčijama, turi būti pabrėžta, jog pareiškėjų įsidarbinimo galimybės buvo apribotos ne vien valstybės tarnyboje, tačiau ir įvairiose privataus sektoriaus srityse. Teismas primena,

jog darbuotojo lojalumo valstybei reikalavimas yra būdinga sąlyga, norint būti priimtam į valdžios institucijas, atsakingas už bendrojo intereso apsaugą. Įsidarbinant privačiose įmonėse toks reikalavimas nėra įprastas. Nors privataus sektoriaus dalyvių ekonominė veikla yra neabejotinai svarbi ir taip jie padeda valstybei funkcionuoti, jie nėra suverenios valdžios subjektai. Be to, privačios įmonės gali teisėtai vykdyti finansinę ir ekonominę veiklą, kuri konkuruoja su valstybės institucijoms ar valstybinėms įmonėms nustatytais tikslais.

58. Teismo manymu, nepaisant privačios įmonės svarbos valstybės ekonominiams, politiniams ar saugumo interesams, valstybės nustatyti apribojimai asmeniui įsidarbinti privačioje įmonėje dėl lojalumo valstybei stokos negali būti Konvencijos požiūriu pateisinami taip pat, kaip ir apribojimai būti priimtam į valstybės tarnybą.

59. Vertindamas, ar skundžiamos priemonės buvo proporcingos, Teismas negali nepastebėti Įstatymo dviprasmiškumo, viena vertus, sprendžiant klausimą dėl pareiškėjų lojalumo stokos (arba dėl buvusios tarnybos KGB, arba tinkamai įrodytų faktų pagrindu) ir, antra vertus, dėl būtinybės taikyti įsidarbinimo apribojimus tam tikrose privataus sektoriaus srityse. Įstatymo 2 straipsnyje trumpai išvardytos privataus sektoriaus veiklos sritys, kuriose pareiškėjai, kaip asmenys, kuriems trūksta lojalumo, negali dirbti (žr. § 24 ir § 40). Tačiau Įstatymas neapibrėžia konkrečių darbų, pareigų, funkcijų ar užduočių, kurių pareiškėjai negali atlikti, išskyrus tai, kad negali dirbti „advokatais“ ir „notarais“. Iš to matyti, jog yra neįmanoma nustatyti priežastinio ryšio tarp pareigų ir draudimu eiti tas pareigas siekiamų tikslų. Teismo nuomone, tokia Įstatymo formuluotė turėtų būti vertinama kaip stokojanti būtinų garantijų, užkertančių kelią diskriminacijai ir užtikrinančių tinkamą apribojimų taikymo teismine kontrolę (žr. *inter alia* TDO Konvencijų ir rekomendacijų taikymo ekspertų komiteto išvadas dėl su priėmimo į valstybės tarnybą, priimtas dėl panašaus įstatymo Latvijoje; minėta § 32).

60. Galiausiai Teismas pastebi, jog Įstatymas, kurio pagrindu pareiškėjams po atitinkamai 13 ir 9 metų nuo jų išėjimo iš KGB buvo apribotos galimybės įsidarbinti, įsigaliojo 1999 m., t.y. beveik dešimt metų po Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo 1990 m. kovo 11 d.. Faktas, jog Įstatymas buvo priimtas pavėluotai, nors pats savaime nieko nelemia, visgi gali būti laikomas reikšmingu, sprendžiant klausimą dėl pritaikytų priemonių proporcingumo.

61. Remdamasis tuo, kas išdėstyta, Teismas daro išvadą, jog Įstatymo 2 straipsnyje nustatytas draudimas pareiškėjams įsidarbinti įvairiose privataus sektoriaus srityse yra neproporcinga priemonė, net atsižvelgiant į draudimu siekiamų tikslų teisėtumą.

62. Todėl buvo pažeistas Konvencijos 14 straipsnis, imant kartu su 8 straipsniu.

4. Atskirai dėl 8 straipsnio

63. Teismo nuomone, kadangi jis nustatė Konvencijos 14 straipsnio, imant kartu su 8 straipsniu, pažeidimą, nebūtina spręsti, ar atskirai buvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis.

II. DĖL KONVENCIJOS 10 STRAIPSNIO, IMANT ATSKIRAI IR KARTU SU 14 STRAIPSNIU, PAŽEIDIMO

64. Pareiškėjai skundėsi dėl to, jog jų atleidimas iš darbo valstybės institucijose bei kiti apribojimai jiems įsidarbinti pažeidė Konvencijos 10 straipsnį, imant kartu su 14 straipsniu.

10 straipsnis numato:

“1. Kiekvienas turi teisę į saviraiškos laisvę. Ši teisė apima laisvę turėti savo nuomonę, gauti bei skleisti informaciją ir idėjas valdžios institucijų netrukdomam ir nepaisant valstybės sienų. Šis straipsnis netrukdo valstybėms licencijuoti radijo, televizijos ar kino įstaigų.

2. Naudojimasis šiomis laisvėmis, kadangi tai yra susiję ir su įsipareigojimais bei atsakomybe, gali būti priklausomas nuo tam tikrų formalumų, sąlygų, apribojimų ar sankcijų, kurias nustato įstatymas ir kurios demokratinėje visuomenėje yra būtinos dėl valstybės saugumo, teritorinio vientisumo ar visuomenės apsaugos, siekiant užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, apsaugoti žmonių sveikatą ar moralę, taip pat kitų asmenų garbę ar teises, užkirsti kelią įslaptintos informacijos atskleidimui arba užtikrinti teisminės valdžios autoritetą ir bešališkumą.”

65. Vyriausybės teigimu, 10 straipsnis šioje byloje netaikytinas. Vyriausybės nuomone, bet kuriuo atveju Įstatymo taikymas pareiškėjams buvo būtinas demokratinėje visuomenėje dėl pareiškėjų lojalumo valstybei stokos, siekiant teisėto tikslo – užtikrinti valstybės saugumą. Pareiškėjai nebuvo nubausti dėl jų dabartinių ar praeityje buvusių pažiūrų. Įstatymas nenumatė kolektyvinės atsakomybės visiems be išimties buvusiems KGB kadriniams darbuotojams. Faktas, kad pareiškėjams nebuvo pritaikytos 3 straipsnyje numatytos išimtys, rodo, jog egzistavo pagrįstos abejonės dėl pareiškėjų lojalumo Lietuvos valstybei. Taigi Konvencijos 10 straipsnis, tiek imant atskirai, tiek kartu su 14 straipsniu, nebuvo pažeistas.

66. Pareiškėjai ginčijo Vyriausybės teiginius. Jie teigė, jog savo darbą prarado bei jiems buvo atimta bet kokia galimybė susirasti tinkamą darbą dėl jų buvusių pažiūrų, susijusių su jų tarnyba KGB. Jų lojalumas Lietuvos valstybei nebuvo svarstomas vidaus procesų metu, be to, jie neturėjo galimybės nacionaliniams teismams pateikti savo argumentus dėl jų lojalumo. Įstatymu buvo savavališkai ir kolektyviai nubausti visi buvę KGB pareigūnai, neatsižvelgiant į jų asmeninę patirtį. Tokiomis aplinkybėmis jų atleidimas iš darbo buvo neproporcingas bet kokiam pagal Įstatymą galimam viešojo intereso apsaugos tikslui. Tarnybos, atitinkamai, mokesčių inspektoriumi ir prokuroru metu jie buvo lojalūs Lietuvos

Nepriklausomybės idėjai ir demokratijos principams, įtvirtintiems Konstitucijoje. Apibendrinami pareiškėjai teigė, jog jų atleidimas iš darbo bei esamas draudimas įsidarbinti įvairiose viešojo bei privataus sektoriaus srityse pažeidė Konvencijos 10 ir 14 straipsnius.

67. Šalys nesutarė dėl Konvencijos 10 straipsnio taikymo. Teismas šiuo požiūriu primena, jog teisė pretenduoti į valstybės tarnybą savaime nėra pagrindas skūstis pagal Konvenciją (žr. *Glaserapp ir Kosiek prieš Vokietiją* sprendimus bylose, cituotus pirmiau § 49 ir § 35; šis principas taip pat pakartotas ir minėtame *Vogt prieš Vokietiją* bylos sprendime, §§ 43 – 44). Pirmiau cituotoje *Thlimmenos prieš Graikiją* byloje, kurioje pareiškėjui dėl jo teistumo buvo atsakyta jį įtraukti į sąrašą kaip atestuotą buhalterį, Teismas taip pat nurodė, jog Konvencija negarantuoja profesijos laisvės (*loc. cit.*, § 41).

68. Teismas taip pat yra nusprendęs, jog valstybės tarnautojo ar oficialaus valstybės pareigūno atleidimas iš tarnybos dėl politinių motyvų gali būti pagrindas skūstis pagal Konvencijos 10 straipsnį (žr. pirmiau minėtą sprendimą *Vogt* byloje, taip pat žr. minėtus sprendimus *Volkmer* ir *Petersen* bylose, *ibid.*). Vis dėlto Teismas pabrėžia, jog įsidarbinimo apribojimai, kuriuos patyrė pareiškėjai minėtose bylose, buvo susiję su jų konkrečia veikla būnant komunistų partijos nariu Vakarų Vokietijoje (*Vogt*) arba būnant režimo buvusioje Vokietijos Demokratinėje Respublikoje bendradarbiais (*Volkmer* ir *Petersen*).

69. Šioje byloje, priešingai, pareiškėjų įsidarbinimo galimybės buvo apribotos ne bendrųjų darbo teisės nuostatų pagrindu, o pritaikius specialų įstatymą, nustatantį atranką, susijusią su buvusia tarnyba KGB. Atsižvelgiant į vidaus teismų sprendimus pareiškėjų bylose, pastebėtina, jog teismus domino vien buvusios pareiškėjų tarnybos KGB pobūdis, o ne kiekvieno iš pareiškėjų bylų konkrečių aplinkybių įvertinimas, pavyzdžiui, jų tarnybos KGB metu ar vėliau turėtos ar išsakytos pažiūros.

70. Be to, minėtose bylose prieš Vokietiją naudojimosi 10 straipsnyje įtvirtinta teise apribojimas buvo nustatytas dėl to, kad pareiškėjai buvo atleisti iš mokytojų pareigų, kurios savo pobūdžiu susiję su idėjų ir informacijos pateikimu. Teismas neįsitikinęs, kad pareiškėjų atleidimas iš mokesčių inspektorius ir prokuroro pareigų ar jų skundas dėl negalėjimo įsidarbinti pagal profesiją, atitinkamai, sporto treneriu ir teisininku, yra jų pažiūrų ar nuomonės reiškimo laisvės apribojimas tokia apimtimi, kaip nurodyta minėtose bylose prieš Vokietiją.

71. Todėl Teismas nemano, jog įsidarbinimo apribojimų pagal Įstatymą taikymas pareiškėjams pažeidė jų saviraiškos laisvę. Taigi šioje byloje 10 straipsnis netaikytinas.

72. Dėl to, ar pareiškėjų skundai šioje pareiškimo dalyje susiję su Konvencijos 14 straipsniu, Teismas primena, jog 14 straipsnis netaikomas atskirai, kadangi jis veiksmingas tik kartu su kitomis Konvencijos ir jos protokolų nuostatomis, garantuojančiomis teises ir laisves. Tačiau 14 straipsnio taikymas nesuponuoja minėtų materialinių nuostatų pažeidimo,

taigi šiuo požiūriu jis yra savarankiškas. Tam, kad 14 straipsnis būtų taikytinas, pakanka, jog bylos faktai patektų į kitos Konvencijos ar jos protokolų materialinės normos taikymo sritį (žr. pirmiau cituotą *Thlimmenos* bylą, *ibid*). Kadangi Teismas nustatė, jog šioje byloje 10 straipsnis netaikytinas, pareiškėjų skundai dėl 10 straipsnio kartu su 14 straipsniu nepatenka į Konvencijos taikymo sritį.

73. Todėl Konvencijos 10 straipsnis, imant atskirai ar kartu su 14 straipsniu, nebuvo pažeistas.

III. KONVENCIJOS 41 STRAIPSNIO TAIKYMAS

74. Konvencijos 41 straipsnis numato:

“jeigu Teismas nustato Konvencijos ar jos protokolų pažeidimą ir jeigu Aukštosios Susitariančiosios Šalies įstatymai leidžia tik iš dalies atlyginti pažeidimu padarytą žalą, tai pritekus Teismas gali pritekisti nukentėjusiajai šaliai teisingą atlyginimą.”

A. Žala

75. Pirmasis pareiškėjas siekė gauti 257 154 litų kompensaciją (“LTL”), apie 74 365 eurų (“EUR”), turtinei žalai, atsiradusiai dėl to, kad jam buvo taikomi Įstatymo numatyti įsidarbinimo apribojimai, atlyginti. Jis taip pat siekė gauti 500 000 LTL (apie 144 592 EUR) kompensaciją neturtinei žalai atlyginti.

76. Antrasis pareiškėjas siekė gauti 201 508 litų ir 54 centų (apie 58 273 EUR) kompensaciją turtinei žalai atlyginti ir 75 000 litų (apie 21 689 EUR) kompensaciją neturtinei žalai atlyginti.

77. Vyriausybė manė, jog reikalavimai pernelyg dideli.

78. Teismas primena, jog jis nustatė Konvencijos 14 straipsnio kartu su 8 straipsniu pažeidimą dėl įsidarbinimo apribojimų, kurie pagal Įstatymą buvo taikomi pareiškėjams. Šiuo požiūriu Teismas mano, jog jie [pareiškėjai] gali būti laikomi kaip patyrę tam tikrą turtinę ir neturtinę žalą. Vertindamas teisingumo pagrindais, Teismas pritekisia kiekvienam pareiškėjui po 7 000 eurų.

B. Kaštai ir išlaidos

79. Pirmasis pareiškėjas reikalavo 40 000 LTL (apie 11 567 EUR) bylinėjimosi Teisme kaštams ir išlaidoms padengti. Antrasis pareiškėjas reikalavo 31 860 LTL (apie 9 213 EUR).

80. Vyriausybė manė, jog reikalavimai pernelyg dideli.

81. Atsižvelgiant į Teismo praktiką, kaštai ir išlaidos pagal Konvencijos 41 straipsnį nepritekiami, nebent nustatoma, jog jie buvo realiai patirti, būtini ir protingo dydžio. Be to, bylinėjimosi išlaidos atlyginamos tik tuomet, kai jos susiję su nustatytu pažeidimu (žr. *Former King of Greece*

and Others v. Greece (sprendimas dėl teisingo atlyginimo) [GC], no. 25701/94, 2002-11-28, § 105).

82. Teismas pažymi, jog pareiškėjams buvo suteikta teisinė pagalba pagal Teismo teisinės pagalbos schemą, pagal kurią pirmojo pareiškėjo advokatui sumokėta 2 318,63 EUR, o antrojo pareiškėjo advokatui sumokėti 2 225,95 EUR – sumos, skirtos padengti pareiškėjų pozicijoms ir papildomoms nuomonėms pateikti, advokatų atvykimui į Teismo posėdį bei deryboms dėl taikių susitarimų.

83. Vertindamas teisingumo pagrindais, Teismas kiekvienam pareiškėjui priteisia po 5 000 EUR bylinėjimosi kaštams ir išlaidoms atlyginti, atimant jau sumokėtas sumas pagal Teismo teisinės pagalbos schemą (atitinkamai 2 318,63 EUR ir 2 225,95 EUR). Taigi pirmojo pareiškėjo kaštams ir išlaidoms padengti Teismas iš viso priteisia 2 681,37 EUR, o antrojo pareiškėjo kaštams ir išlaidoms padengti – 2 774,05 EUR.

C. Palūkanos įsipareigojimų nevykdymo atveju

84. Teismas mano, kad palūkanos įsipareigojimų nevykdymo atveju turi būti skaičiuojamos pagal ribinę Europos Centrinio Banko skolinimo normą, pridedant 3 proc.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS

1. *Nustato*, 5 balsais prieš 2, jog buvo pažeisti Konvencijos 14 ir 8 straipsniai, imant kartu;
2. *Nustato*, 5 balsais prieš 2, jog nebūtina spręsti dėl pareiškėjų skundų atskirai dėl Konvencijos 8 straipsnio;
3. *Nustato*, vienbalsiai, jog nebuvo pažeistas Konvencijos 10 straipsnis, imant atskirai arba kartu su 14 straipsniu;
4. *Nustato*, 5 balsais prieš 2,
 - (a) kad atsakovė Valstybė kiekvienam pareiškėjui per tris mėnesius nuo datos, kai Teismo sprendimas taps galutinis pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį, turi sumokėti po 7 000 EUR (septynis tūkstančius eurų) turtinei ir neturtinei žalai atlyginti, taip pat 2 681,37 EUR (du tūkstančius šešis šimtus aštuoniasdešimt vieną eurą ir trisdešimt septynis centus) pirmojo pareiškėjo kaštams ir išlaidoms padengti ir 2 774,05 EUR (du tūkstančius septynis šimtus septyniasdešimt keturis eurus ir penkis centus) antrojo pareiškėjo kaštams ir išlaidoms padengti bei bet koki mokėstį, kuris gali būti taikomas šias sumas keičiant į litus pagal mokėjimo dienos kursą;

(b)) kad nuo minėto trijų mėnesių termino pasibaigimo iki sprendimo įvykdymo turės būti mokamos paprastosios palūkanos nuo pirmiau nurodytų sumų pagal ribinę Europos Centrinio Banko skolinimo normą per visą uždelstą laiką, pridedant 3 proc.;

5. Vienbalsiai *atmeta* likusius pareiškėjų skundus dėl teisingo atlyginimo.

Surašyta anglų kalba ir pagal Teismo reglamento 77 straipsnio 2 bei 3 dalis paskelbta raštu 2004 m. liepos 27 d..

S. DOLLÉ
Kanclerė

L. LOUCAIDES
Pirmininkas

Sutinkamai su Konvencijos 45 straipsnio 2 dalimi ir Teismo reglamento 74 straipsnio 2 dalimi, prie šio sprendimo pridedamos atskirosios nuomonės:

- (a) teisėjos Mularoni nuomonė (iš dalies sutampanti);
- (b) teisėjo Loucaides nuomonė (iš dalies prieštaraujanti);
- (c) teisėjos Thomassen nuomonė (iš dalies prieštaraujanti).

L.L.
S.D.

ATSKIROJI TEISĖJOS MULARONI NUOMONĖ

Aš būčiau labiau linkusi, kad Teismas būtų nagrinėjęs pareiškėjų skundus vien tik Konvencijos 8 straipsnio požiūriu, ir kad būtų nutaręs, jog nebūtina spręsti dėl Konvencijos 14 straipsnio, imant jį kartu su 8 straipsniu, pažeidimo. Vis dėlto balsavau taip, kaip dauguma, kadangi mano nuomone, buvo labai svarbu šioje byloje konstatuoti Konvencijos 8 straipsnio pažeidimą.

Aš visiškai pritariu vertinimams, išdėstytiems sprendimo §§ 52 – 61.

Tačiau nesutinku su sprendimo § 49 išdėstyta nuomone.

Manau, kad pareiškėjų argumentas, jog dėl jiems pritaikyto „KGB įstatymo“, kuris priimtas 1998 m. liepos 16 d., sukkelto viešumo jie patyrė nuolatinių sunkumų, nėra vertas Teismo dėmesio. Pareiškėjai dirbo KGB ir niekada neginčijo, jog KGB veikla prieštaravo principams, numatytiems Lietuvos Konstitucijoje ar Konvencijoje (žr. § 54). Teismas pripažino, kad Įstatymu nustatytu pareiškėjų įsidarbinimo galimybių apribojimu buvo siekiama teisėtų tikslų užtikrinti nacionalinį saugumą, viešąją tvarką, ekonominę šalies gerovę bei kitų asmenų teisių ir laisvių apsaugą (žr. § 55).

Kiekvienas turi priimti savo veiksmų padarinius. Mano nuomone, tai, kad pareiškėjai toliau tęsia darbinę veiklą, turėdami buvusių KGB darbuotojų statusą, man visiškai nėra susiję su Konvencijos 8 straipsnio taikymo (ir pažeidimo) klausimu. Tvirtinimai, kad pareiškėjai visuomenės paženklininti dėl jų buvusių sąsajų su totalitariniu režimu, mano manymu, nesusiję su atsakovės Valstybės atsakomybe už Konvencijos 8 straipsnio pažeidimą.

Be to, manau, kad pareiškėjų tvirtinimai, jog jie negalėjo numatyti buvusios tarnybos KGB pasekmių, taip pat neturi reikšmės, sprendžiant klausimą dėl Konvencijos 8 straipsnio taikymo (ir pažeidimo). Jei tokiems argumentams būtų pritarta, bet koks, net labiausiai smerktinas valdžioje buvusio diktatoriaus veiksmas, susikūrus demokratiniam režimui galėtų pagrįst Konvencijos pažeidimą. Šiuo požiūriu neturėtų likti nepastebėtas Konvencijos 17 straipsnis, kuris numato, kad „Jokia šios Konvencijos nuostata negali būti aiškinama kaip suteikianti kuriai nors valstybei, grupei ar asmeniui teisę vykdyti kokią nors veiklą ar atlikti kokią nors veiksmą, kuriais siekiama panaikinti kokias nors šioje Konvencijoje numatytas teises ir laisves (...) nustatytas šioje Konvencijoje.“

Mane įtikina, kad įsidarbinimo apribojimas turėjo labai didelės įtakos pareiškėjų galimybėms užsiimti įvairia profesine veikla, ir kad tai turėjo poveikį naudojimuisi teise į privataus gyvenimo gerbimą Konvencijos 8 straipsnio požiūriu. Sutinku su daugumos nuomone, galimybių įsidarbinti įvairiose privataus sektoriaus srityse apribojimas pareiškėjams buvo neproporcinga priemonė, netgi atsižvelgiant į apribojimu siekiamų tikslų teisėtumą. To turėjo pakakti, kad Teismas nuspręstų pareiškėjų byloje buvus Konvencijos 8 straipsnio pažeidimą.

ATSKIROJI TEISĖJO LOUCAIDES NUOMONĖ

Su daugumos nuomone, kad Konvencijos 14 straipsnis taikytinas šioje byloje, nesutinku dėl šių priežasčių:

Teismo praktikoje nustatyta, kad Konvencijos 14 straipsnis gina asmenis, kurių situacija „analogiška“, „panaši“ ar „pakankamai panaši“ (žr. *Marckx v. Belgium*, 1979-06-13, Series A no. 31, § 32; *Van der Musselle v. Belgium*, 1983-11-23, Series A no. 70, § 46; *Fredin v. Sweden* (no. 1), 1991-02-18, Series A no. 192, § 60; *Stubbings and Others v. the United Kingdom*, 1996-10-22, Reports 1996-IV, § 72). Todėl, kaip numatyta Teismo praktikoje:

„Tam, kad skundas dėl šio straipsnio pažeidimo būtų pagrįstas, turi būti nustatyta, *inter alia*, kad tariamos aukos padėtis gali būti laikoma panašia į asmenų, su kuriais elgiamasi geriau“ (žr. *Fredin and Stubbings, op. cit.*)

Sprendžiant šį klausimą, atkreiptinas dėmesys į įstatymo ar taikomos priemonės tikslą ir padarinius. Aptariamas Įstatymas nustatė įsidarbinimo apribojimus asmenims, kurie praeityje dirbo KGB, kurios veikla prieštaravo Lietuvos Konstitucijos ir Konvencijos garantuojamiems principams. Įstatymo tikslas buvo nacionalinio saugumo užtikrinimas, viešosios tvarkos bei kitų asmenų teisių ir laisvių apsauga, siekiant išvengti, kad nepasikartotų patirtis, susijusi su asmenų veikla į KGB panašiose organizacijose. Todėl akivaizdu, kad įstatyme nustatyti ginčijami apribojimai buvo tiesiogiai susiję su buvusių KGB darbuotojų, tokių, kaip pareiškėjai, statusu.

Dauguma teisėjų nutarė, kad Konvencijos 14 straipsnis taikytinas šioje byloje, kadangi su pareiškėjais Lietuvoje buvo elgiamasi kitaip, negu su kitais asmenimis, kurie nedirbo KGB (žr. § 41). Atsižvelgdamas į tai, kas pirmiau išdėstyta, nematau, kokių būdu žmonių, kurie nedirbo KGB, situacija buvo „analogiška“, „panaši“ ar „pakankamai panaši“ į asmenų, dirbusių KGB.

Nepaisant to, kad mano nuomone, Konvencijos 14 straipsnis netaikytinas šioje byloje, aš manau, kad pareiškėjams nustatyti įsidarbinimo apribojimai, kaip sprendime išaiškinta pagal bylos aplinkybes, buvo tiek apsunkinantys ir neproporcingi siekiamam tikslui, kad sudarė neteisėtą kišimąsi į pareiškėjų privatų gyvenimą. Todėl manau, kad buvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis.

ATSKIROJI TEISĖJOS THOMASSEN NUOMONĖ

Aš balsavau prieš tai, kad būtų konstatuotas Konvencijos 14 straipsnio, imant kartu su Konvencijos 8 straipsniu, pažeidimas, kaip tai nusprendė dauguma balsavusiųjų.

Man sunku spręsti, ar priemonės, pritaikytos buvusiems KGB darbuotojams, buvo „diskriminuojančios“. Nediskriminavimo principas, pripažįstamas Europos valstybių Konstitucijų ir tarptautinių sutarčių be kita ko reiškia draudimą riboti galimybes asmeninių pasirinkimų pagrindu, jei tie pasirinkimai turi būti gerbiami kaip dalis asmenybės, pavyzdžiui religija, politinės pažiūros, seksualinė orientacija ir priklausomybė lyčiai arba priešingai tokiu pagrindu, kurio iš viso negalima pasirinkti – t.y. lytis, rasė, negalia ir amžius.

Darbas KGB, mano nuomone, nepatenka nė į vieną iš šių kategorijų.

Jei tiesa, kad su buvusiais KGB darbuotojais buvo elgiamasi kitaip, negu su „kitais asmenimis, kurie nedirbo KGB“ (§ 41), šis skirtingas elgesys nepatenka į Konvencijos 14 straipsnio taikymo sritį, kadangi jis susijęs su įsidarbinimu konkrečiose pareigose, o Konvencija negarantuoja profesijos laisvės (*mutatis mutandis*, minėtas *Thlimmenos* bylos sprendimas, § 41).

Vis dėlto sutinku, kad įstatymo, kuriuo siekiama teisėto tikslo, taikymas buvo bendro pobūdžio ir jis turėjo žymios įtakos ir pareiškėjų galimybėms plėtoti santykius su išoriniu pasauliu, ką garantuoja Konvencijos 8 straipsnis (žr. *Pretty v. the United Kingdom*, 2002-04-29, no. 2346/02, § 61, ECHR 2002-III), todėl paveikė jų privatų gyvenimą. Atsižvelgiant į šių pareiškimų aplinkybes, o būtent tai, kad įstatymas buvo taikomas, praėjus daug metų po to, kai pareiškėjai išėjo iš KGB, ir po to, kai buvo atkurta Lietuvos Nepriklausomybė, neatsižvelgiant į konkrečias jų bylų aplinkybes, šis apribojimas negali būti laikomas proporcingu. Todėl buvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis.